

Láng Zsolt

A valódi regény

Bevezető

Valóban igaz, az események kútfőjét tekintve, hogy szűnyogtetemre bukkantam. Csakhogy a jellegzetesen szétkenődött valódi szűnyogtetem nem a Teleki Téka öreg fóliásának pergamenszerű lapjai között, hanem egy meztelen női vállon vöröslött. A hideg szánkázott a hátamon, azaz szánkázott volna, ha nincs kohónyi forróság rajtam a meztelen női test látásától.

Ez a test szolgált mintául valódi regényem megírásakor. Egyrészt a szerkezetet tekintve, ugyanis világossá vált előttem, hogy le kell csupasztanom mindent, hogy megtaláljam a megfelelő, tiszta és világos ábrázolatot. Másrészt, az ennek ellenére felmerülő összenem-illéseket a test valóságos tette a lét bonyolultságának kifejezőjévé. És a regényen túl az is fontos volt, hogy a magam mentésére álljon készenlétben egy nő, miképpen labdarúgó pályákon a mentő furgon.

Abbéli igyekezetemben, hogy a szerkezet világos legyen, ugyanakkor pedig a csupaszság mégse roncsolja a világról való beszédet, szükség volt ellenpontozásra is. Ezért lett nélkülözhetetlen a férfi, aki ácsingózik erre a nőre (rajtam kívül). Lehetőleg nem regényíró, határoztam el. Legyen valamilyen régi pap, ám sem nem katolikus, sem nem református, sem nem unitárius, bár az már alighanem stimmelne, jöllehet nem elég ellentételező, a szó hermeneutikai értelmében. Legyen ortodox! Azok elég titokzatosak. Ráadásul nem tudják, mi a történelem, így aztán elkerülhetem a történelmi regény fölém tornyosuló fenyegetéseit, miközben esszészzerű magyarázatokat adhatok a szereplők szájába, arról, mi a történelem, és mi nem az.

Prózában az ember mindig sebezhetőbb, mint lírában. Vegyünk egy kezdő prózaíróat. Máris látszik, kitől, mit tanult, milyen kreációs horrorok és törekvések kaptak benne magra. Prózát írni huszonévesen heroikus kaland, kész mártíromság. De a kiszolgáltatottság elkerülése végett később sem árt az óvatosság. Én a magam részéről figyelmesen elolvastam a kritikusok odaadó és jó szándékú munkáit, és igyekeztem helyreállítani, ami elbillent. A valódi regény valódi regény. Csupán egyetlen, rövid fejezetből áll, ellenben, vagy talán épp ezért: szubverzív realitásával igyekszik a narratíva új szempontjait megképezni.

Amennyiben művem nem nyeri el az Olvasó tetszését, engem okoljon, de amennyiben mégis, kizárólag a nőnek, illetve a jó szándékú kritikusoknak mondjon köszönetet.

Egyetlen fejezet (az erdélyi féniks)

Az erdélyi féniks egyedül gubbasztott fészken. Ez így unalmas, gondolta, ezért valami fogas kérdésen kezdte törni a fejét. Hogyan kapcsolható be a magyar próza hagyományába a magyar próza hagyománya? Ezen. És míg féniksünk fészken ül és gondolkodik, ugorjunk föl magos Zombor várába, ahol egy bizonyos Galand báró kényszerű remeteségében afőlött sóhajtozik, hogy miért lett társtalán. Eközben hallgatózik lefelé, illetve azt mérlegeli és leltározza, hogy miféle hangok röppennek bele az éjszaka kelevényes légtérbe, hogy a jó lóparti embereket jellemző szilajssággal fölkapassanak a magos vár legtetetejébe, és ott gyülekezzenek a toronyszoba ablaka előtt. A báró egy nőre gondol, ám hirtelen ráeszmél, azért gondol egyszeriben erre a nőre, mert a toronyszoba ablakába felérkező hangok, a vidék lassú tempójától meghihetőde, esztendő távolából hozzák fülébe az emlékek hangjait. Azok a hangok ezek, amelyek egykori látogatását idézik: a mustravizitációt a kiszemelt menyasszonynál. Felhangzik az út megannyi emléke, és ő repesve merül el a kalandos utazás minden apró részletébe...

Ott caplat a női testen. Mindent közelről lát, ezért már nem is lát... Elér az ajkak közelébe, miközben az ördögnek eladott lelkű ember búvszemével hatalmas sáncokat lát, földhányásokat, amelyek akár valami sivatagi dűnesor, áthurkolódnak a végtelen tengelyén, és befordulnak önnön hullámaik alá. Az ajkak nem végződnek, nem és nem, hogy aztán mégis feltűnjék sarkukban egy kis sötétség, igen, ott van, ugyanaz, ami reményt fakasztott a báró szívében: talán mégiscsak megkísérthető lesz a lány.

A lány különben annyira közismert, hogy amennyiben a nevét bárki kimondaná, elképzelhetetlen következményei volnának, lennének.

Hallja tehát a caplatást, amivel bejárja ezt a testet. Most égbenyúló hegyeket kell megmásznia. A verejtéktől elhomályosul a tekintete. Az érzékekre bízta magát, csakhogy az érzékek eltávolodtak énjétől. Magára marad, mintha kénytelen-kelletlen önmagába vonulna remetének, holott a lányba szeretne temetkezni. A dolgok illetően való fordulása, azaz a magányos elvonulás azonban nem következik be, mert a lány nem ellenkezik. Szinte mozdulatlan. Galand báró eleven kráterek között ugrabugrál. Tán a Holdra jutottam?, kérdezi magától, hiszen lunetikus ember, és a bűnökre gondol, amelyek a Holdba fagyva várják, hogy valaki a Földre cipelje őket (vállain vagy cipőtalpán).

És ekkor az állati teremtmények ijesztő karmaitól elkáprázik szeme, füle és valamennyi érzéke. Az új bacilus, a kellenetlen mormozisz, a kizsigerelt szilapszus feltámad a regényírói szándék vájta tömegsírokból, és csapatait öszvetoborozva indul harcba a betolakodó ellen, hogy őt legyőzze, majd ármányaival megrontsa és bűnbe taszítsa a mozgó és mozgatható eleveneket. Az evilágiakat kísértetté tege. Nehéz felvenni a harcot, nehéz letenni. A báró már-már elveszne, amikor váratlan segítség érkezik, váratlan helyről. Belülről, belsejéből, lelkének tarsolyából támad a felmentő sereg, amelynek valahol az ősi ősztönök között keresendő táborhelye. Visszhangosat tüsszent, és amidőn a fehéren bugyborgó lavina elmossa a gonosz támadókat, ő már megmenekült. De persze jön az újabb fürgeteg. Most fekete fák között rohan zihálva, nem győzvéni tépdetni magáról a fojtogató venyigéket és egyéb eleven köteleket.

Ezúttal megint egy belső képződmény, az agy kél segítségére. Az anyag anyaga, ez a zseniális szerkezetű matéria, ez mindenre képes. Jöllehet még nincs is igazi neve, mert csupán ez az egy van belőle. Egyedi, de összehasonlíthatatlanul egyedi. És ez a belső fej, aminek nincs köze az agyaghoz, sem az anyaghoz, mert inkább kép, mintsem korpuszkula, ez az agyvalóság, vagyis koponyatér a képzelet felhőivel burkolja be őt a fenyegető valóság elől.

Szent Györgynek képzelettel magát. Lovon ül, kezében hatalmas lándzsa. Hosszú, hét rőfnyi, sőt azon is túl.

Ám a képzelet, mihelyt teret nyer, és akármilyen kicsinyke szerepet kap, azonnal behozza a maga pereputtyát. Érvényre lép minden elfojtott... Nem csupán Szent György áll ki a sárkánnyal szembe, hanem megjelennek mindenféle rendű és rangú alakok, hol arkangyalok, hol elfajzott ördögök képében.

Ha már szóba került, egy arkangyal, amolyan Esterházy-hajkoronával, a könnyű átjárót ajánlja, mondván, hogy amott, a rengeteg

közepében, ami hely a vágyak bódító aromájával csalja beljebb s beljebb a vándort, nota bene: a női szívek rabját, aligha éri meg a fáradozást. Pattanj lóra, Györgyöm, pattanj lóra, aztán ihaj, uccu, szöktess keresztül a feneketlen örömforráson, és tárd kebled inkább a végtelennek!

Jó tanács, és fiatalabb korában meg is fogadná, ellenben ma már sokkal kevésbé fél a dolgok bekövetkeztétől. (A lova is továbóklászott.) Várva várja még a be nem következő bekövetkezéseket is. A fogorvosnál is képes félelem nélkül várakozni, még akkor is, ha tudja, kínok várják. Valóban: minden jobban fáj, ő mégis egyre türelmesebb, egyre rátartibb, egyre elhivatottabb, egyre kiéhezettebb a megtörténőre.

Ekkor, mintha a földből bújna elő, felüti fejét egy sárgaszemű nyaktekerecs, a fékezhetetlen kélgyó. A báró nem tudja a nevét, de ismeri jól, havonta szemétkosárba dobja fürmedvényeit. Nem tudja a nevét, és ez a jó, mert ha kimondaná, az valódi végzetének szomorú pillanata volna. Gyűlölet fröcsögő handabandája tör elő a kélgyó torkából, és nincs az a temérdek méretű gonoszság, ami ne férne ki rajta, mert az állapcsok köztudomásúlag nincsenek összekattintva. Most természetesen a nőket szapulja, költőket és komaasszonyokat, színésznőket és feleségeket. Galand báró nem akar megvívni vele. Mert nem akar. Nem mintha félne. Féltrenéz, és a kélgyó eltűnik.

Azt gondolná bárki, hogy ez mindig így van, de nem. Van, amikor féltrenéz, és a fenyegető kélgyó nem tűnik el, hanem ott lebeg továbbra is előtte. Nem is előtte, hanem bent a koponyájában. A koponyai térben.

Szerencsére ritkulni kezd a fekete bozótos, és mint a téli fűvön átütő zsendülő zöld, megjelenik rózsaszínű pírja a reménynek. A sűrű párák vágyteli figurákká formálódnak, majd elenyésznek, és újak lépnek a helyükbe. Nem, ezek valóságos lények. Valódi megmentők. A sötétlő mélység körül járkalnak, és összevont szemöldökkel bökdösnek a veszély felé. A jóságos kritikusok ők, akik lelkes és jó szándékú igyekezettel abban szándékoznak segedelemmel lenni, hogy mégiscsak merüljön alá az ismeretlen varázslatba, a valódi valóságba. Felsimeri őket, hiszen magos Zsombor várának toronyszobájának kör alakú falára kifeszítette a képeket: a nagyságos Szilágyi koma, a mosolygós Sziráki koma, a folyton bujástát rágszáló Alexis koma. No meg a legvalódibb Károlyi koma. A jelenvalóság jelentkező mibenléte, a magáértvaló atrocitás történelmi szerepe, igyekszik ezekkel a szókkal ugrásra ösztönözni őt a halk szavú Beatrix komaasszony. Nem lesz semmi baj, biztatja, mert a történelem a volt múltként való appercipiálása helyén a volt jelenként való appercipiálása. Így hát a lemerülés pusztán fiktív vállalkozás, vagyis kiszáradt szív kiszáradt medre. Szívgyödör, sommázza egy újabb komaasszony, akiről még lehet, hogy lesz szó, jóllehet, igen áttételesen.

A látszat csalóka képeket vetít a láb elé. Egy kis, mitugrász állatka somfordál a bokájához, oly szelíd, mint egy szobakutya. Látszatra csupán. Mert hirtelenvést fordulván, belekap a nadrágjába, és alig jutva térhez, mégis teret nyer. Húzza a lábat, és elég egyetlen centi, mert egyetlen centi eltolja az arányokat: bomlani kezd, ami eddig szilárdan állt. A vékony talajréteg elomlik, alatta merő kő, nem, nem merő, hanem, folyékony, és gördül máris lefelé. A báró helyben kapaszkodik, kaparja maga alá a követ, de elfogy a kő, és zuhan, zuhan immár. Ahogy átfut benne, mi történik most vele, libabőrös lesz a háta, a karja. Megpróbál erre a libabőrre gondolni, a libabőrrel a libatollra, a libatollról a töltőtollra, a töltőtollról egy bizonyos Bombitz komára, hogy legalább az ő szigorú tekintete visszatérítse e kiszámíthatatlan, de mindenképpen önkéntelen zuhanásból, visszarántsa, mintha nem történe meg, mintha ura lehetne önmagának ő is, mintha a part vonágásait megállíthatná. Vijjogva előtörő madarak csapódnak mellkasának; mintha a kürtő mélyéből meneküléne, nem akarván bevárni, míg rájuk zuhan, ebek harmincadjára juttatván fészkeiket.

A csend világa. A sötétség világa. Az érzékek megváltoznak, minden létező egy valóttan érintésben olvad szét. De az örvény lakója másképp látja, még ha elmondani nem is tudja.

Nem, még nem ért talajt, még tart a zuhanás. De hamar hozzászokik, megszokja. És ez a megszokás olyan, mintha véget ért volna mégis a zuhanás.

Magányos, nem találkozik senkivel, nem zavarják. Szeret zuhanni, és vele együtt szeret zuhanni a valódi világ is.

Olyan, mintha rosszul olvasott regények hideg kürtőjében zuhanna. Olyan, mintha az ő olvasóinak olvasói kútjába hullana bele. Ez jó érzés.

Aztán véget ér ez is, kibicsaklik a térből... Mintha a lyuk betömődött volna. Mintha zuhanása betömte volna, így ő most újra a felszínen vergődik.

Megrohanja ezernyi unatkozó lény, és arra kéri valahány, hogy vakargassa kicsit a hátát. Miféle állatok? Bűdösek, és fertelmesen szörcsögnek. Vagyis jobb volna, ha nem érzékelné sem a szagokat, sem a hangokat, nem látna és nem tapintana. Ha fatuskó volna, kórakás, vagy valamilyen állat. Varangyos béka.

Fáj a gyomra, és el fog patkolni, tudja.

Közeledik a befejezés tehát.

Hirtelen feladja, elhatározván, nem megy tovább. Tapodtat sem mozdul. Mindenki köréje gyűlik. És minden selejtes gondolat is. Gyűlik, mint a szemét. A gyűlik csúf szó, de próbáljuk csak ki. Telepítsünk egy regénybe új szereplőket. Mondjuk cseréljük ki Bovaryné valaki mással. Én pl. kicserélném egy bizonyos Klárával. Aki vad, mint egy csikó, sörénye lobog, és szereti, ha megkergetik a ménnek. Aztán Bovaryt egy bizonyos Korláth uramra. Aztán... és így tovább. Mindenkit kicserélni, ez még jó, de jön a következő kör, és akkor már megjelenik egy kocsmáros, meg valami italozó kurva is. Meg a csapos, aki egy lerobbant Skoda 120L-lel fuvarozza haza a részegeket. És a következő körről már jobb nem is beszélni! A Skodát kicserélik egy Carpati kerékpárra, az italozó kurvát egy alkoholista vécsnére. Megint egy IX. kerületi pesti kocsmába kerültünk, ott vagyunk, az agyoncsócsált díszletek között, a füstben, a vécszágban, és lökik a borízú dumát, és ennyi.

De itt most megtörtént valami éteri gyülekezet összehordása. Valóban, ez a feneketlenségbe vajt barlang nagyon jó hely. Barlangi ígéret, ám a páva nem rikoctozza gyilkos nászadalát. Minden kilátás valódi ígéret. Győzelem most a vereség elodázása is.

Itt vannak a komák és a komaasszonyok, na és a kalugyer, aki a megígért főszerepet rója fel, vagyis azt dohogja, hogy azért zarándokolt ő ide távoli klastromából, hogy végül hoppon maradjon. Most aztán kibontakozik a vita arról, hogy miért nincs az ortodoxoknak történelmük, ami persze rossz is nekik, mert szembenézés nélkül semmit sem jelenthet az apokatasztázis, holott folyton úgy tesznek, mintha sokat jelentene.

Apokatasztázis, te szűlj nekünk rendet! Ez az ortodox szerzetes egyetlen és utolsó mondata, viszont nem megy el anélkül, hogy ígéretet ne kapna, a következő regényben majd övé a főszerep. Vagy ha nem ott, legalább annak paródiájában. („Paródiát írsz? Kiről?” „Magamról.” „Te gyáva!”)

És hát ott van Galand báró is, aki még mindig csápolva hasal a betömött kürtőn, és ábrándjait hallgatózza a magos várfal tetején. Azaz mégsincs ott, és mégis ott van.

Egy leírhatatlanul félelmetes állattal hadakozik. Az állat neve: Felejtés.

Beszélnék erről az állatról?

Olyan, mint egy óriási embrió, vagyis se füle, se farka, és bármi lehet.

Alaktalan, tehát félelmetes.

Minden regényt nehéz megkezdeni, ezt most nehéz befejezni. A Felejtés nevű állat leírása meghaladja a valódi regény erejét, mert amit leírni emitt, elfelejti amott. Ezért itt most felpörögnek a felpörgethetetlen alaktalanságok. A valóság állata működésbe rántja magát. Már csak szavak maradtak, kő, burnusz, össze, illés, ellák, semmi, asszonánc, bimbi, buglár, mikus, figura, kalaváz, betrenc, kalaj, hahazt, uisfkm, jashdtgasjhdtzf, f, r, t, f, g, z, k, á, ü, w...

És a szavakon túl a valódi regény kellemetlen létesülése.

(Vége)